

“Окрай шляху народів стоїть та криниця глибока...”

Сценарій літературного вечора до 150-річчя від дня народження І. Я. Франка

Святково прибрана сцена. На сцені: портрет І. Франка, книжкова виставка "Сьогодні, мов зоря, він сяє Україні...", фотографії епізодів життя І. Франка та його сучасників.

Читець:

Сорок літ, як Мойсей по пустині,
Він проводив народ за собою.
В небо рвалися очи вірлині,
А життя вниз тягло – бо в долині
Бій завзятий ішов з темнотою.
Як мечем, воював він словами,
То пророчив, то вчив як учитель,
То, як батько помежи синами
Пробував і творив поміж нами,
Правди й волі безсмертний служитель.
Він не гнувся під праці вагою
І ніколи її не цурався.
Як лицар, серед лютого бою,
На бій-полю поляг головою,
Але духом в безсмертя піднявся.
Б. Лепкий "Іванові Франкові"

1 ведучий: Галичина дала світові багато визначних людей. Серед них яскравою постаттю є Іван Франко – класик української літератури, геніальний письменник, перекладач, публіцист, громадський і просвітницький діяч, який своєю невтомною працею будив і зміцнював національну свідомість українців.

2 ведучий: Іван Франко – європейський геній – встає сьогодні з нами за збереження Української держави, яку він будував своєю титанічною, каменярьською працею. За обсягом знань, багатством лексичного запасу він був енциклопедією, а за працьовитістю, результативністю та глибиною

мислення його величають титаном думки і праці. Людству він залишив понад 5 тисяч оригінальних і перекладних творів, статей, рецензій.

1 ведучий: Перегорнімо ж сторінки книги життя Івана Яковича Франка.

I. ВІД ОТЧОГО ДОМУ...

Читець: "Дитинство і юність – це єдині ключі до розкриття численних загадок зрілості — чи стосується це індивіда, нації чи всього людства."

Б. Хашдеу

2 ведучий: 27 серпня 1856 року в с. Нагуєвичі Дрогобицького повіту в Галичині в родині відомого на всю округу коваля народився ясноокий хлопчик. Зростав Іванко розумним і допитливим, роботящим, добрим і товариським. Дитинство Яся (Ясем або Мироном часто тоді звали Івана в родині) минуло в селах мальовничого Підгір'я - Нагуєвичих та Ясенині Сільній – в селянському оточенні. З рідним селом в'яжуться спогади письменника про дитинство: "Неначе ві сні, виринають перед моєю душею забуті тіні давньої минувшини, рисуються виразними силуетами на тлі крайообразу мого рідного села і промовляють до мене давно нечутими, простими, тихими словами."

Читець:

У долині село лежить,
Понад селом туман дрижить,
А на горбі, край села
Стоїть кузня немала.
А в тій кузні коваль клепле,
А в коваля серце тепле,
А він клепле та й співа
Всіх до кузні іззива.

1 ведучий: Так згадував Іван Франко батьківську кузню, що будила в пам'яті світлі та щасливі спогади. Там він слухав розповіді селян про тяжку працю, злидні та неврожаї, бачив нужденних заробітчан. У дитячу душу глибоко запало побачене і почуте. Він зрозумів, як тяжко живеться людям, і усвідомив, що за кращу долю треба боротися. Вогонь кузні та батьківська любов зігрівали душу великого письменника: "На дні моїх споминів і досі горить той маленький, але міцний вогонь... Се вогонь у кузні мого батька. І

мені здається, що запас його я взяв дитиною у свою душу на далеку мандрівку життя. І що він не погас і досі".

2 ведучий: На шостому році життя Івася віддають до школи в с. Ясеницю Сільну. Тут навчався два роки. Пізніше навчається в школі при монастирі М.Дрогобича, Дрогобицькій гімназії. Протягом усіх восьми років навчання в гімназії Іван був одним з найкращих учнів. Охоче вчився малювання, теорії музики, брав участь в гімназійному хорі. Він жадібно читав усе, що потрапляло йому до рук, на нужденні копійки купував книги, збирав власну бібліотеку. На час закінчення гімназії в ній було вже понад 600 книг. Згадуючи роки навчання, писав: "Шевченка я вивчив майже всього напам'ять..."

Пісня "Пісне, моя ти підстрелена пташка"

Читець:

Пісне, моя ти сердечна дружино.
Серця відродо в дні горя і сліз,
З хати вітця, як єдинеє віно,
К тобі любов у життя я приніс.
Тямлю як нині: малим ще хлопчиною
В мамині пісні заслухувавсь я;
Пісні ті стали красою єдиною
Бідного мого, тяжкого життя.

1 ведучий: Першою розбудила в дитячому серні Івана поетичні струни, любов до пісні його мати – Марія Кульчицька. Вона любила співати і знала багато пісень; співані нею синові народні пісні вводили його в світ поезії і багато заважили в розвиткові майбутнього митця слова. Вони навчили його переживати виспівані з сумом людські турботи, недолю і незгоди, ненавидіти зло і кривду. З голосу матері він запам'ятав чимало задушевних ліричних пісень, коломийок, повний цикл весільної пісенності, ряд епічних балад і співанок. Найсерdecнішими словами згадував поет матір і її пісні, силу яких відчував усе ясніше й глибше зі зрілістю. Дуже багато дав отой ласкавий материн спів майбутньому поетові, а через нього і українській літературі. Народні пісні стали улюбленими піснями Франка. Недаремно ж свою любов до пісень поет називав прекрасним віном, придбаним у батьковій хаті.

Читець:

"Мамо, голубко! – було налягаю –
Ще про Ганнусю, шумильця, вінки!"
"– Ні, синку, годі! Покіль я співаю,
Праця чекає моєї руки."
...Ох, і не раз тая пісня сумненька
В хвилях великих невгодин життя
Тихий привіт мені слала, мов ненька,
Сил додала до важкого буття.

2 ведучий: Іван Франко мав чималий доробок як фольклорист: 400 записаних пісень і 1800 коломийок. Також він сам був добрим співаком. Тексти пісень від нього записував М. Павлик, а мелодії – М. Лисенко.

Пісня: "Ой рано я, рано устану".

II. У СВІТ ШИРОКИЙ...

Лиш в праці мужа виробляєсь сила,
Лиш праця світ таким, як є, створила
Лиш в праці варто і для праці жить.
І. Франко

1 ведучий: Склавши на "відмінно" іспити на атестат зрілості, І. Франко вступає до Львівського університету на філософський факультет. Він одразу активно включається в студентське життя, стає співробітником журналу "Друг", в якому друкує свої вірші і перші оповідання. Навколо Франка групується талановита студентська молодь. І.Франко ґрунтовно вивчає давню українську писемність. Протягом першого року навчання вивчає українську писемність. Він перечитав усю бібліотеку студентського товариства, кілька тисяч томів. Разом з товаришами він здійснює кілька мандрівок по Галичині, поширює заборонені в Австро-Угорщині книги і журнали.

Читець:

Заглиблений у книг нових і давніх стоси,
Він слухав голоси з низин і з-понад хмар,
І хоч хитався він, та мав високий дар
Гніт ненавидіти і люд любити босий.
Максим Рильський "Франко"

2 ведучий: "Вогонь в одежі слова" Франковими словами найкраще можна назвати Франкову творчість, полум'яну й пристрасну, роздмухану найголовнішими вітрами життя і звернену сяючими сполохами своїми вперед, в наступне, в завтра. Пильним, активним вгляданням в майбутнє с вся творчість геніального українського мислителя-письменника - вченого, прокладача шляхів, рубача нетрів і знищувача скель – того, кого народ заслужено назвав славним іменем "Великого Каменяра".

Лиш діло робіть! Не по ваших словах
Колись вас судитимуть люди;
Лиш трудом запічним мурований шлях
Заслугою вашою хай буде!

Іван Франко

ІІІ. ТРИЧІ МЕНІ ЯВЛЯЛАСЯ ЛЮБОВ

Читець:

Тричі мені являлася любов.
Одна несміла, як лілея біла,
З зітхання й мрій уткана, із обснов
Сріблястих, мов метелик, підлетіла.
Купав її в рожевих блисках май,
На пурпуровій хмарі вранці сіла
І бачила довкола рай і рай!
Вона була невинна, як дитина
Пахуча, як розцвілий свіжо гай.
Явилась друга – гордая княгиня,
Бліда, мов місяць, тиха та сумна,
Таємна й недоступна, мов святиня.
Мене рукою зимною вона
Відсунула і шепнула таємно:
"Мені не жить, тож най умру одна!"
І мовчки щезла там, де вічно темно.
Явилась третя — жінщина чи звір?
Глядиш на неї – і очам приємно,
Впивається її красою зір.
То разом страх бере, душа холоне
І сила розпливається в простір.
І дармо дух мій, мов у сіті птах,

Тріпочеться! Я чую, ясно чую,
Як стелеться мені в безодню шлях
І як я ним у п'їтьму помандрую.

1 ведучий: З невимовного болю Франкової душі постала збірка "Зів'яле листя". А тому й пісні в ній – "то голосні ридання", "підстрелені пташки", зойки враженого серця. Під тягарем життєвих обставин поет втопився, знесилився, почувався "зраненим звіром", що тікає в нетрі, щоб у своєму барлогу вмирати.

Любовна драма надломила його морально, надірвала дуту, переповнила все його єство нестерпною мукою. Тричі йому "являлася любов", тричі "в руці від раю ключ держала" і тричі поет втрачав надію на щастя. Нерозділене кохання залишило по собі "невтишиму тоску", засипавши снігом сподіване: "Замерзли в серці мрії молодечі, ілюзії криниця пересохла". Іван Франко знесилився, відчув неймовірну втому і пекучий біль, з якого й постали оті "ридання голосні" – пісні.

2 ведучий: "Є в "Зів'ялому листі", – пише Дмитро Павличко, – речі такої краси і глибини, що їх сміливо можна віднести до найгеніальніших творів світової любовної лірики". Рядки Франкової поезії нас просто чарують:

Читець:

Як почувеш вночі край свого вікна,
Що щось плаче і хлипає важко,
Не тривожся зовсім, не збавляй собі сна,
Не дивися в той бік, моя пташко!
Се не та сирота, що без мами блука,
Не голодний жебрак, моя зірко;
Се розпука моя, невтишима тоска,
Се любов моя плаче так гірко.

IV. Я РАДО ЙДУ НА ЧЕСНЕ, ПРАВЕ ДІЛО!

...Як син селянина, вигодуваний твердим мужицьким хлібом, я відчуваю себе до обов'язку віддати працю свого життя тому простому народові.

Іван Франко

1 ведучий: ...Доля ніколи для нього не була матір'ю. Завше мачухою - від народження до гробової дошки. Від того часу, коли став до громадської праці на рідній ниві, не на словах, а на ділі став організовувати народ, аби боротись за свою державність.

2 ведучий: На другому році студентського життя Франка арештували і кинули до Львівської в'язниці за соціалістичну пропаганду. 9 страшних місяців в переповненій злочинцями камері тільки зміцнили революційний дух поета. Він друкується в прогресивних часописах, бере активну участь у громадському житті, виступає на мітингах. Одна за одною виходять збірки його творів. Ще двічі заарештовували Франка, одного разу три місяці він був ув'язнений в Коломиї, де і написав гімн волелюбному духові мільйонів людей "Вічний революціонер":

Вічний революціонер –
Дух, що тіло рве до бою.
Рве за поступ, щастя й волю, –
Він живе, він ще не вмер.

1 ведучий: Ні арешти, ні тюрми, ні злидні не зламали Франка. Він здобуває визнання, як видатний український письменник і вчений. В колі його наукових інтересів філософія, історія, політекономія, етнографія, фольклористика. Франко самостійно завершу освіту, захищає при Віденському університеті докторську дисертацію, мріє про викладання літератури у Львівському університеті. Проте австрійський уряд не допустив його до університетської кафедри, боячись вплину на молодь його демократичної творчості. Франко не випустив з рук пера, не зігнувся перед ворожими нападами. Його ім'я стало відоме далеко за межами Галичини.

Читець: Б. Мельник. Вірш "Франкові"

Звилились шляхи вужами в долину.
А далина до себе манить знаку.
О, скільки раз стрічав Франко весну.
Мов юність власну, в шумі ясенів.
Коли на сході устає зоря,
Віддавши горам племінь янтаря.
І скоро, скоро зацвітуть сади.
А поки що морози на світанні.
І, нахиливши плечі до води,
Звисають скелі, в першу зелень вбрані.

І Прут-ріка, зібравши води з гір,
Рве береги всьому наперекір.
А плин думок нестримний, як завжди.
І на папір слова лягли рядками.
І бачить він: зімкнулися ряди
Людей робітних. Власними руками
Здобудуть волю-хоч і не собі,
Так дітям у жорстокій боротьбі.
А думи йдуть орлом гірським в польот.
Навколо все яснішає поволі.
Землицю рідну, звільнений народ
Він, бачить "у народів вольних колі".
Надія серце радістю стиска.
І сяє зір натхненного Франка.

V. І ОСТАННЯ ЧАСТЬ ДОРОГИ

Ох та далекий ще мабуть той час!
І не Мойсей я, щоб з вершка гори
Зирнути міг в обіцяную землю,
В котру веде людей, а сам ніколи
Ввійти не можу. Скорбна доля наша.
Людей, що прокладають новий шлях.
І. Франко

2 ведучий: Франко не хотів бути гетьманом. Не чув себе покликаним для цього. Не хотів бути керманичем, не був сотворений для проводиря. Любив іти в лавах, добре пам'ятаючи, як казав Наполеон про того генерала, котрий, коли йде в строю, то виглядає на Доброго солдата, а як випхається наперед то чистий ідіот. Хотів іти зі всіма рядами. Але такого ряду не було. Це було, як зізнається, його нещастям: "Я крутився, як вівця, і замість іти уже протертою дорогою, сам мусив про І прати її. У нас було і є замало людей і до найпростішої роботи".

1 ведучий: Та й це лише половина правди. Друга: ми любимо тою, хто береться щось зробити для суспільної користі, безнастанно направляти, штурхати, поправляти, уповати, щоб вислухав тільки його єдиної ради, бо вона вірна, а інша – ні, а опісля ще й звинуватити, хто, працював і старався, у всіх гріхах.

2 ведучий: Злигодні, урядові переслідування підірвали здоров'я Франка. Він тяжко захворів. Не маючи змоги писати свої праці власноручно, були паралізовані руки, він диктував їх синові, студентам. Щоденна праця була девізом його життя аж до самої смерті. 28.05.1916 р. Івана Франка не стало. Похорон перетворився на велику демонстрацію. Це був всенародний сум за великим письменником.

1 ведучий: На могилі Франка на Личаківському кладовищі у Львові височить надгробок – каменярь, що молотом розбиває гранітну скелю. Великим Каменярем називають нащадки І. Франка, письменника, що своїм полум'яним словом ламав скелю неправди і гніту в ім'я правди і волі.

Пісня "Гімн Каменяреві"

VI. У МАНДРІВКУ СТОЛІТЬ...

А як мільйонів куплений сльозами
День світла, щастя й волі засвітає,
То, чень, в новім, великім людськім храмі
Хтось добрим словом і мене згадає.
І. Франко

1 ведучий: Понад 40 років працював Іван Франко на терені української і світової літератури і науки. Якби зібрати всі твори, перекладені; Франком (знав 15 мов і робив з них переклади) можна, було б укласти багатотомну антологію світової поезії. За обсягом перекладених творів з різних літератур; Іван Франко не має собі рівного у світовій літературі.

2 ведучий: Та попри все – Франко залишається Франком. Стоїть у нашій Культурі – як людська совість, як наш національний докір. Він був і залишається нашим Вічним Революціонером. Для нас, що вічно бунтуємо і ніяк не можемо заспокоїтись. Для всіх скривджених і принижених. Навіть сьогодні.

1 ведучий: Які знайдемо слова виправдання перед тими, що прийдуть після нас, за спалену церкву в Нагуєвичах, за зникле при цьому Євангеліє, за сплюндровану могилу батька Івана Франка на місцевому цвинтарі і наругу, вчинену над нею, за спалений музей-садибу Івана Франка?

Читець:

"Живи, Іване, сину Якова"
Живи, Іване, сину Якова,
Хрещений потом і слізьми.
Твори, хай наша доля шлакова
Народить крицю в надрах тьми.
Живи, проклятий недолугого,
Лячною підлістю тхора;
Твори, наповнений потугою
Любові. мудрості, добра!
Живи, прикований по молота,
Камінням битий звідусіль.
Твори, нехай душа розколота
Дає словам цілющий біль.
Живи, стережений жандармами, жандармами,
Шпиками вітаний щодня;
Твори, поганьблений бездарними,
Червивими, як порохня!
Живи, навідуваний хворою
Печаллю темної пори;
Твори, болящий непокорою
І справедливістю, твори!
Живи, між дурнями надутими,
Що пнуться в генії, живи;
Твори, навік припнутий путами
До купин злої мурашви
Живи, підносячи розплющену.
Побиту честь і чистоту;
Твори, задивлений в будущину.
В святої людськості мету.
Живи, незламаний затратами.
Розп'ятий на твердій журбі;
Твори! Тебе народ читатиме
І воскресатиме в тобі!

Д. Павличко

2 ведучий: На шляхах нашої суверенності Іван Франко повинен бути з нами.
Він вчить нас бути людьми серед людей.

1 ведучий: Завершилася наша мандрівка сторінками життєвої дороги Івана Франка. Сьогодні його ми ще знаємо мало. Дуже непросто досягнути глибину і вишину, панорамність, передбачливість і пересторогу, які живуть у творах Каменяра.

2 ведучий: Приспані не так роками, як запопадливими чиновниками, рядки Франкових книг стоять на чатах, готові прислужитися спадкоємцям його ідей. Тільки істинних, а не перекручених ідей.

Матеріали використано з інтернет-джерела:

<http://www.ukrreferat.com/index.php?referat=47071&pg=0>